

Ба шурои диссертатсионии 6D.KOA-016-и назди Донишгоҳи аграрии Тоҷикистон ба номи Шириншох Шохтемур (734003, ш.Душанбе, хиёбони Рӯдакӣ 146, e-mail: Olimov-1976@mail.ru.)

ТАҚРИЗ

ба автореферати диссертатсияи Исматуллозода Соҳибҷон Исматулло дар мавзӯи «Рушди инфрасохтори иҷтимоии деҳот ва самаранокии он (дар мисоли ноҳияҳои тобеи ҷумҳурӣ)» барои дарёфти дарҷаи илмӣ доктори фалсафа (PhD) аз рӯйи ихтисоси 6D050605 – Иқтисодиёти соҳаи кишоварзӣ.

Барои таъмини рушди иҷтимоӣю иқтисодии ояндаи деҳот, хусусияти фаъолияти истеҳсолии одамон, низоми эҳтиёҷоти сокинони деҳот ва сохтори иҷтимоии он, иқтисоди бозоргони аҳамияти бунёдиро дорад. Дар робита ба ин, таъкид кардан муҳим аст, ки рушди соҳаҳо ва бахшҳои инфрасохтори иҷтимоии деҳот дар ягон ҳолат унсурҳои муносибатҳои бозорӣ ва дигар навоариҳои пешрафти илму - техникаро инкор намекунанд, баръакс мавқеъ, вазифа ва нақши онҳоро баланд мебардоранд ва пурра мекунад. Шаклҳои нави идоракунӣ дар моликият, ки аз муносибатҳои бозорӣ, аз ҷумла заминаи моддӣю техникийи истеҳсолот ба вучуд меоянд, худ аз худ ҳама чизи навро дар иқтисоди бозорӣ тавсиф карда наметавонанд. Сифат ва фаҳмиши нави иқтисодиёти муосири деҳот маънои дигар дорад ва онро метавон танҳо дар доираи ақидаи умумии инфрасохтори иҷтимоии деҳот ҳамчун як ҷузъи таркибии қувваҳои истеҳсолкунандаи ҷомеа ва дар маҷмӯъ иқтисоди бозоргонӣ, амалӣ гардад. Барои амали гаштанӣ он таҳлил ва пешниҳодҳои мушаххас лозим аст, ки ҳалли тамоми мушкилотҳои асосии деҳотро дар доираи консепсияи ягонаи рушди устувори он мутахид ва таъмин намояд мубрамияти рисолаи мазкурро нишон медиҳад.

Унвонҷӯ чунин мешуморад, ки бо сабабҳои гуногунии методологӣ, ки дорои нишондиҳандаҳои сершумор мебошанд, муайянкунандаи (индекатори) аниқи эътирофшудаи интегралӣ ҳоло ҳам қабул нашудааст. Бо назардошти дастрас будани маълумоти оморӣ ва таъсири онҳо ба ҳолати инфрасохтори иҷтимоии деҳот, унвонҷӯ барои муайянкунии рушди инфрасохтори иҷтимоии деҳот ва самаранокии он, истифодаи нишондиҳандаҳои зеринро муаррифӣ намудааст. Дар натиҷаи омӯзиши самтҳои назарияви иловатан ақидаи нави муаллиф пешниҳод, карда шудааст, ки ба фикри мо аҳамияти илмӣ амалиро доро мебошад. Дар автореферат унвонҷӯ бо рақамҳои мушаххас исбот намудааст, ки сабаби асосии рушди манфии равандҳои иҷтимоӣ дар деҳот аз иқтисодиёти он манша мегирад ва дар он соҳаи кишоварзӣ мавқеи хосеро ишғол мекунад, чунки тараққиёт ва самаранокии соҳаи мазкур ба рушди ояндаи деҳот таъсири мусбӣ расонида, ба

дигаргуншавии он саҳмгузор мегардад. Аз нишондиҳандаҳои автореферат бармеояд, ки дар тӯли 35 соли истиқлолияти давлатӣ, ҳукумати ҷумҳурӣ дигаргуниҳои иқтисодӣ ва татбиқи бомуваффақияти он, пешгирии паस्तшавии сатҳи зиндагии аҳоли, ки дар давраи гузариш ба муносибатҳои бозорӣ ба амал омада буд, роҳандозӣ намуда истодааст. Як қатор тадбирҳо ва қонунҳои самтӣ иҷтимоию иқтисодӣ оид ба ташаккул ва рушди соҳаҳои тандурустӣ, маориф, илм, фарҳанг, манзилӣ - коммуналӣ ва ғайраҳо қабул карда шуданд, ки таъсири мусбӣи худро ба соҳаҳои мазкур расонидаанд, хело дақиқ акси худро ёфтаанд.

Автореферати пешниҳодшуда аз ҷиҳати методӣ ва сохторӣ ба талаботи замони муосири илми иқтисод ҷавобгӯ буда, мантиқи пайдарпайи таҳқиқотро инъикос менамояд. Ҷанбаҳои асосии он чунин асоснок карда мешаванд:

1. Методология ва заминаҳои назариявӣ

Муаллиф дар қисми методӣ тавонистааст концепсияи "самаранокии иҷтимоию иқтисодӣ"-ро на танҳо ҳамчун нишондиҳандаи молиявӣ, балки ҳамчун категорияи мураккаби сифати зиндагӣ маънидод кунад. Асоснокии илмии ин қисмат дар он зоҳир мегардад, ки муаллиф пайванди ноғусастании байни рушди соҳаҳои ғайриистехсоли (инфрасохтор) ва афзоиши маҳсилнокии меҳнатро дар баҳши кишоварзӣ нишон додааст. Ин равиш имкон медиҳад, ки инфрасохтор ҳамчун заминаи асосии такрористехсоли нури инсонӣ арзёбӣ шавад.

2. Таҳлили эмпирикӣ ва нишондиҳандаҳои оморӣ

Дар баҳши таҳлили оморӣ, муаллиф аз усулҳои муқоисавӣ ва динамикӣ истифода бурда, ҳолати воқеии маблағгузори соҳаҳои иҷтимоиро дар ноҳияҳои тобеи ҷумҳурӣ мавриди санҷиш қарор додааст. Арзиши илмии ин қисмат дар ошкор намудани "нобаробарии инфрасохторӣ" ва муайян кардани иқтидорҳои истифоданашудаи минтақа мебошад. Муаллиф исбот мекунад, ки самаранокии пасти инфрасохтор на танҳо аз норасоии маблағ, балки аз нодуруст тақсим кардани захираҳо ва набудани механизми мониторинг сар мезанад.

3. Танзими давлатӣ ва механизми ҷалби сармоя

Дар хулосаҳои таҳқиқот, муаллиф ба таври аргументишуда роҳҳои тақмили сиёсати давлатиро пешниҳод мекунад. Муҳимтарин ҷанбаи илмии хулосаҳо — ин асосноккунии гузариш аз модели "идоракунии мутамарказ" ба модели "шарикӣи давлат ва баҳши хусусӣ" (PPP) мебошад. Пешниҳодҳо оид ба ҷалби сармояи дохилию хориҷӣ дар асоси имтиёзҳои иқтисодӣ ва ташкили муҳити мусоиди соҳибкорӣ дар дехот омода шудаанд, ки ин барои таъмини устувории иқтисодӣ дар шароити глобализатсия ниҳоят муҳим аст.

Сарфи назар аз арзиши баланди илмӣ ва амалии таҳқиқот, қайд намудани баъзе мулоҳизаҳо ба мақсад мувофиқ аст:

1. Дар автореферат ба масъалаи рақамикунории хизматрасониҳои иҷтимоӣ ва ҷорӣ намудани технологияҳои "Smart Village" (Дехаи ҳуманд) дар шароити кунунии Тоҷикистон тавачҷуҳи камтар зоҳир шудааст.

2. Таҳлили муқоисавии таҷрибаи кишварҳои ҳамсоя (масалан, Қазоқистон ё Ўзбекистон) дар самти ислоҳоти инфрасохтори дехот

метавонист заминаи татбиқи пешниҳодхоро дар шароити минтақавӣ қавитар гардонад.

3. Чанбаҳои экологии рушди инфрасохтор, аз ҷумла истифодаи манбаҳои барқароршавандаи энергия дар деҳот, ки ҷузъи ҷудонашавандаи рушди устувор мебошанд, дар кор ба таври муфассал инъикос наёфтаанд.

4. Пешниҳоди моделҳои дурнамозии математикӣ ҷиҳати муайян кардани эҳтиёҷоти воқеии минтақа ба иншооти иҷтимоӣ дар дарозмуддат метавонист асоснокии фасли сеюми корро мукамал созад."

Хулоса ва пешниҳодҳои овардашуда саҳми унвонҷӯро дар ҳалли вазифаҳои гузошташуда комилан исбот менамояд.

Аз автореферати кори диссертатсионии пешниҳодшудаи Исматуллозода Соҳибҷон Исматулло, таҳқиқоти илмии пурра баанҷом расида буда, ба талаботи Комиссияи олии аттестатсионии назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон тибқи тартиби додани дараҷаҳои илмӣ, ки таҳти №267 аз 30.06.2021 тасдиқ гаштааст, ҷавобгӯ мебошад ва муаллиф Исматуллозода С.И., сазовори дараҷаи илмии доктори фалсафа (PhD) аз рӯи ихтисоси 6D050605 – Иқтисодиёти соҳаи кишоварзӣ, мебошад.

Мушовири президенти АМИТ
д.и.и., профессор

Қодирзода Ф.А
18.03.2026

Имзои «д.и.и., профессор Қодирзода Ф.А» – ро тасдиқ мекунам:

Сардори шуъбаи кадр ва
қорҳои махсусӣ

АМИТ

Ақрамзода Т.С.

Суроға: 734018. Ҷумҳурии Тоҷикистон, шаҳри Душанбе, хиёбони Рӯдакӣ, 33. **Тел:** +992 907656699. **Почтаи электронӣ:** fl23085@mail.ru